

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קטז

ערב שבת קודש
פרשת מקץ
כ"ט בכסלו התשע"ו
שנת ה'קהל

יוצא לאור על ידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

להנהגת הבית "בלשון ברורה ודרך קצרה"
בלה"ק, או מתורגם לשפת המדינה), וכל המרכבה
הרי זה משובח. וכן לתת ספרי קדש כמתנה, גם
לילדים, לקראת שמחה פרטית או יום טוב³⁰.

(30) 'התוועדות' תשמ"ח שם עמ' 171-173, תשמ"ט שם עמ' 103.
סה"ש תשנ"ב עמ' 227, 360, 488.

וכן לדבר עם המו"לים ומוכרי הספרים על
הנחה מיוחדת לרכישתם, וכל הזריז בכל זה הרי
זה משובח, כולל גם על ידי הזמנה מראש כ'מנוי'
(פרענומער אנטן") המקבל את הספר תיכף
ומיד בצאתו לאור. וכן לקיים מנהג ישראל לתת
מתנה לחתן - ש"ס, ולכלה - סידור 'קרבן מנחה'
(ובימינו אלה - ספרי הלכה בעניינים השייכים

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ט בכסלו ה'תשע"ו - ו' בטבת ה'תשע"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ט בכסלו	ה' תפלה וברכת כהנים פרק ה-ז.	ה' כלאים פרק ז.	מ"ע ה.
ש"ק	ל' בכסלו	פרק ח-י.	פרק ח.	מ"ע ה.
א'	א' בטבת	פרק יא-יג.	פרק ט.	מ"ע ה.
ב'	ב' בטבת	פרק יד-טו. ה' תפילין ומוזוה וס"ת... בפרקים אלו. פרק א.	פרק י.	מ"ע כו. יב.
ג'	ג' בטבת	פרק ב-ד.	ה' מתנות עניים.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע יג.
ד'	ד' בטבת	פרק ה-ז.	פרק ב.	מ"ע טו. יח.
ה'	ה' בטבת	פרק ח-י.	פרק ג.	מ"ע יז.
ו'	ו' בטבת	ה' ציצית.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ד.	מ"ע יד.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחה החמה	סוף זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', כ"ט בכסלו	4:25	5:14	5:36	6:39	9:00	11:34	12:04	4:36.5	5:03
ש"ק, ל' בכסלו	4:26	5:14	5:37	6:39	9:01	11:34	12:04	4:36.7	5:03
א', א' בטבת	4:26	5:15	5:37	6:40	9:02	11:35	12:05	4:36.9	5:04
ב', ב' בטבת	4:27	5:15	5:38	6:41	9:02	11:35	12:05	4:37.2	5:04
ג', ג' בטבת	4:28	5:16	5:39	6:41	9:03	11:36	12:06	4:37.5	5:04
ד', ד' בטבת	4:28	5:17	5:39	6:42	9:03	11:36	12:06	4:37.8	5:05
ה', ה' בטבת	4:29	5:17	5:40	6:43	9:04	11:37	12:07	4:38.2	5:05
ו', ו' בטבת	4:29	5:18	5:40	6:43	9:04	11:37	12:07	4:38.6	5:05

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
מקץ / חנוכה	4:00	5:16	4:14	5:17	4:04	5:15	4:19	5:19
ויגש	4:02	5:18	4:16	5:20	4:06	5:17	4:21	5:22

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונב

עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מול: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 0722770100, פקס: 03-9606169, ISSN 0793-7474

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

"וצריך עיון גדול ביותר: הכדאיות הן, או אדרבא!?"
 "[ולכן עצתי בכלל - שלא לאחר זמן חתונה]"²⁴.

יום שלישי

ג' בטבת

יום שני בלילה, אור ליום שלישי: אם צפויה עננות מוגברת בשבוע הבא, יש לקדש את הלכנה מיד כשאפשר, גם אחר ג' ימים (מעט לעת) מהמולד (החל מהלילה). המולד היה ביום שישי בבוקר, ואין להמתין עד אחר שבעה ימים מהמולד.²⁵

יום חמישי

ה' בטבת - ד'ידן נצח

היום בו ד'ידן נצח²⁶ באופן גלוי, לעיני כל העמים (בבית המשפט הפדרלי), בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאינו שבספריית ליובאוויטש, בשנת תשמ"ז.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הכריז על יום זה כיום סגולה ועת רצון לדורות.²⁷

כמו כן יצא בקריאה קדושה להוסיף ולהרחיב את ספריית אגודת חסידות חב"ד ליובאוויטש, וכן לייסד ספריות תורניות ציבוריות ולהרחיב גם את הספרייה הפרטית של כל אחד ואחד, במיוחד של ילדים ב'בית חב"ד' הפרטי שלהם, בספרי רבותינו נשיאינו ובספרי קודש בכלל.

24 צילום כ"ק - 'מאוצר המלך' ח"א עמ' 310 (בקשר לחתונה בחציו השני של החודש, וראה שם עמ' 305, 311). זאת בנוסף להוראות דמות פורסמו בנדון ב'התקשרות' גיליון קסא עמ' 18 - כל זה במקום ההסתייגות שהיתה בעבר מערכת חופה בחודשי טבת ושבת, כמ"ש גם באג"ק ח"ה עמ' נב, ח"ח עמ' טז, ובפרט בח"ז עמ' פח.

25 שעריהכולל פרק לג אות ב, עי"ש בסופו, וכן בהגהת כ"ק אדמו"ר מהרש"ב על זה (בסידור תורה אור תשמ"ז עמ' 489) ובסופה. וראה בס' 'דיני ומנהגי ראש-חודש - חב"ד' פי"ב הע' 32. 26 ראה סיפור חז"ל אודות הכרזה זו - ויקרא רבה פכ"ד, ג. משמעותה בעבודת ה' נתבארה ב'התוועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 243.

27 בסיום חזרת הש"ץ ביום זה (בשנת תשמ"ז), החל הש"ץ (הרה"ח ר' זאבי יחזקאל של הכהן כץ) לומר קדוש. הרבי הביע תמיחה על כך, ונענה שיש (ואכן היה) חתן בבית הכנסת.

מדבריו במעמד השמחה: "כמו בעת מאסרו וגאולתו של רבנו הזקן, הרי בעל השמחה והגאולה למד מכל האירועים הוראות בעבודת ה', ואחת המסקנות שלו היתה להוסיף ביתר שאת בהפצת המעיינות חוצה.

לאור כל זה ברורה ההוראה האלוקית הנצחית בקשר לאירוע הנוכחי, שדווקא מן הטעונונים וההאשמות כאילו אגודת חסידות חב"ד, כולל הספרייה שבה נמצאים הספרים וכתבי דא"ח, איננה בשימוש עבור הפצת המעיינות חוצה, הרי דווקא מטיעונונים אלו יש ללמוד עתה להגביר עוד יותר את הפצת תורת רבנו ולימודה ביחיד וברבים מתוך שמחה עצומה והתלהבות, שמחה פורצת כל גדר²⁸.

מההוראות ("אבן הבוחן" דניצחון הספרים) דיום זה: להוסיף בקביעות עיתים לתורה, כולל ובמיוחד לימוד ברבים, ולכל לראש - לימוד [משניות, ועל דרך זה בספרים שנפדו] המביא לידי מעשה, עד ללימוד ההלכות ברמב"ם ושו"ע ונו"כ ועד לפנימיות התורה, ולעורר רבים לזה²⁹.

רכישת ספרי קודש - שיהיו בכל בית יהודי פרטי, וגם בחדר האוכל, ספרי יסוד (נוסף לחומש, סידור, תהילים, ובבית חסידי - גם ספר התניא וכו') כולל ובמיוחד ספרי הלכה למעשה בחיי יום-יום, שילמדו בהם לעתים קרובות.

וכן שלכל ילד וילדה יהיו ספרי קודש משלהם ("תניא קטן"), בחדרם, ויסבירו להם שלא יחששו מקריעה ברוב השימוש, כי אז אדרבא יקנו להם ספרים חדשים ומהודרים עוד יותר.

28 תקציר - ע"פ 'ימי חב"ד'.

בשעתו נמשכה השמחה שבעת ימים, כאשר בכל יום היה הרבי אומר שיחה מיוחדת. בשיחת ש"פ ויגש אמר בין השאר: "יש להכריז ולפרסם שבימינו אלה נמצאים אנו בזמן (ומקום) מיוחד, אשר, לא נותר בו אלא עניין אחד ויחיד - וחייב אדם לומר בלשון רבו, כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר: 'עמדו הכן כולכם, לבניין בית-המקדש העתידי בביאת דוד מלכא משיחא'!" ('התוועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 203). השיחה האחרונה, אור ל"ב טבת, הוקדשה להצעות להכנות לקראת יו"ד שבת, לכל אנ"ש ולכל ישראל, אנשים נשים וטף, ביניהן הוספה בתורה ובצדקה, כולל בהפצת המעיינות חוצה, עריכת 'בחינות' ע"י עשה לך רב' של כל אחד ואחת מדי עשרה ימים, ודיווח מלא עליהן לרבי (שם, עמ' 236).

29 'התוועדות' תשמ"ח ח"ב עמ' 164-174. סה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 211-212.

נצחיות נרות חנוכה – בזכות מסירות הנפש

מדוע את מצוות נרות חנוכה מקיימים כל ישראל למהדרין מן המהדרין דווקא? • ומדוע התייחד נס החנוכה בשמן, ולא בקרבנות המאפיינים יותר את בית המקדש? • התנגדות היוונים עוררה את מסירות הנפש, שגרמה לנס השמן שלמעלה מן הטבע לגמרי • כך לגבי החסידות: ההתנגדות והחושך מעוררים את גילוי פנימיות התורה והפצתה למעלה מחשבונות • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

המצוות, הם (לא בנוגע למצווה "להודות ולהלל" שנתקנה בגלל ניצוח המלחמה, כפי שאומרים בנוסח "על הנסים", אלא) דווקא במצוות הדלקת הנרות, שנתקנה בגלל הנס שהיה בפך השמן. וצריך להבין טעם הדבר שמצוות הדלקת נר חנוכה חלוקה מכל שאר המצוות. ועוד צריך ביאור בנוגע לסיבת מצוות הדלקת הנרות – הנס שהיה בפך השמן: לכאורה, הרי עיקר ענינו של בית המקדש – כללות המשכה של "ושכנתי בתוכם"⁵ – תלוי בעיקר (לא בהדלקת הנרות, אלא) בעבודת הקרבנות, ובפרט בהקרבת התמידין, ש"תמיד של שחר מכפר על עבירות שבילילה ושל בין הערביים מכפר על עבירות שנעשו ביום"⁶. ואם כן, גם אם היה צורך בנס מיוחד שיהיה בבית המקדש (מלבד נס ניצוח המלחמה) – היה יכול נס זה להיות בשאר עניני בית המקדש, ואדרבה – לכאורה היה ראוי יותר שהנס יהיה

א. במצוות חנוכה מצינו עניין מיוחד שאינו בשאר המצוות – בנוגע לעניין ההידור:¹ (א) בכל שאר המצוות ישנה המצווה עצמה, וישנו גם הידור מצווה, ובהידור מצווה גופא ישנם כמה וכמה דרגות, כדאיתא בגמרא² "הידור מצווה עד שליש וכו'", אבל הכול נכלל בגדר "הידור", ולא מצינו הידור מן ההידור; ואילו במצוות נר חנוכה ישנו (מלבד עניין ההידור) גם עניין "מהדרין מן המהדרין"³. (ב) בכל שאר המצוות, מקיימים רוב בני ישראל את המצווה בלבד, ללא ההידור, ורק מיעוט מקיימים גם את ההידור, וגם הם (מלבד יחידי סגולה) אינם מקיימים את כל ההידורים; ואילו במצוות נר חנוכה – נהגו כל ישראל לנהוג כ"מהדרין מן המהדרין"⁴. ושני חילוקים אלו, שבהם חלוק חנוכה משאר

1) בהבא לקמן – ראה גם שיחת נר ה' דחנוכה תשי"ג בתחלתה (ת"מ ח"ז ע' 241 ואילך). וש"נ. מכתב ימי חנוכה שנה זו (אג"ק ח"כ ס"ע ז ואילך).
2) ב"ק ט, ריש ע"ב.
3) שבת כא, ב.
4) רמ"א או"ח סתרע"א ס"ב.

לתכלית השלימות¹⁷; ולעשות 'סך-הכול' מכללות העניין דחנוכה, על כל השנה כולה, להאיר את העולם כולו ב"נר מצווה ותורה אור"¹⁸. לשם כך יש לערוך התוועדות נוספת ביום זה¹⁹. יש ללמוד ביום זה את מאמר רבינו הזקן (או על כל פנים חלק ממנו) המבאר מעלת 'זאת חנוכה', והעיקר 'לחיות' עמו²⁰. שחרית: כבימים הראשונים: הלל שלם, חצי קדיש, קוראים לכהן "ביום השמיני... מלאה קטורת", ללוי עד "בן צורישדי", ולשלישי – "ביום התשיעי... כן עשה את המנורה". אשרי, ובא לציון, קדיש תתקבל, 'בית יעקב' עד גמירא. ב'זאת חנוכה' הורה הרבי שלא לכבות את הנרות אחר תפילת המנחה, ושיישארו דלוקים גם בצאת החנוכה²¹. אחרי החג: שיירי הפתילות שדלקו ושיירי השמן שבחנוכייה (לא שבבבוק) – אם לא התנו עליהם תחילה – עושים להם מדורה בפני עצמם ושורפים אותם²².

חודש טבת
מצווה לפרסם את תשובת הרבי, במענה לשאלה אם לערוך חתונה [בחצי השני של רוב החודשים, וכן] בזמנים מסויימים שהיה מנהגו²³ שלא לקיים בהם חתונה: "הגבלות בימינו אלה בנוגע לימי חתונה – מלבד המפורשים [=בשולחן-ערוך], כמובן ופשוט – המביאים לדחיית ואיחור זמן החתונה, מביאים בכמה וכמה מקרים, בעונותינו הרבים, למכשולים בענייני צניעות וכו' דחתן וכלה, וד"ל.

17) 'התוועדות' תשמ"ט ח"ב עמ' 90.
18) שם עמ' 95. וראה 'התוועדות' תש"נ ח"ב עמ' 92, 88.
19) 'התוועדות' תש"נ ח"ב עמ' 92, 88.
20) המאמר: ד"ה ביום השמיני – ליקוטי תורה, דרושי שמע"צ פוג (בסופו פ.ב. מתייחס במפורש ל'זאת חנוכה'). הגהות הצמח"צ דק: אור התורה, חנוכה (כרך ה), דף תתקס"ב, א – ההוראה: 'התוועדות' תשמ"ט ח"ב עמ' 86. מאמר של הרבי ליום זה – ד"ה הנ"ל, ס' המאמרים מלוקט ח"ד עמ' קט (ובהוצאה החדשה לפי החודשים ח"ב עמ' קצג).
21) יומן תשכ"ה אות קס (וכן בכ"כ שנים).
22) שו"ע ונו"כ ס' תרע"ז ס"ד. ביאור-הלכה שם.
23) כנדפס בס' המנהגים ס"ע 76. ובאג"ק דלהלן סוף ההערה הבאה.

מוצאי שבת קודש: אין מאחרים תפילת ערבית כלי"ך כמו בכל מוצאי שבת קודש⁷. כשמדליקים נר חנוכה בבית-הכנסת אחרי ערבית, נוהגים להדליקו לפני עלינו¹⁰. המדליק יוודא שאמר 'אתה חוננתנו', ואם שכח לאומרה – יאמר תחילה התיבות 'ברוך המבדיל בין קודש לחול'. אחרי-כך מבדילים. הסדר בבית: הבדלה, נר-חנוכה, וייתן לך¹¹. שחרית: הלל שלם, ואברהם זקן, זבדיה, קדיש תתקבל. שיר של יום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום. מוציאים שני ספרי-תורה, בראשון קוראים בפרשת ראש-חודש, כהן: 'וידבר... רביעית הין', לוי: "עולת תמיד... ונסכה", ישראל: "ובראשי חודשיכם...". בספר השני עולה הרביעי בפרשת נשא "ביום השביעי...", חצי קדיש. אשרי, ובא לציון [ואין הש"ץ מסיימו בקול¹²], יהללו, הנחת תפילין דרבנותם, קריאת-שמע, פרשיות 'קדש', 'והיה כי יביאך', שש זכירות, חליצתן [הש"ץ יאמר איזה מזמור, כדי לומר אחריו את הקדיש¹³], חצי קדיש, תפילת מוסף. "מצווה להרבות בסעודת ראש-חודש", ולכן יש המוסיפים מאכל מיוחד בסעודת היום לכבוד ראש-חודש, מלבד ההוספה לכבוד החנוכה¹⁴.

יום שני, ב' בטבת
ח' דחנוכה – 'זאת חנוכה'

על כל אחד ואחת לנצל יום זה: להשלמת נתינת דמי-חנוכה (מי שטרם נתן – "לתפוס" ולעשות זאת עוד בחנוכה, וכל המקדים הרי זה משובח, ועכ"פ בסמיכות הכי קרובה לחנוכה)¹⁵, וגם מי שכבר נתן – להוסיף עוד¹⁶. להשלים הפעולות ד'מבצע חנוכה, עד

10) כך נהגו במניין של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.
11) ספר-המנהגים.
12) כי אז יתחייב לומר ח"ק מייד, כפי שהורה הרבי – ראה 'התקשרות' גיליון תסו עמ' 15 הערה 16.
13) ספר-המאמרים (ליקוט) לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב, ח"ב עמ' שטו. אג"ק כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ח"כ עמ' רפג.
14) ראה שו"ע או"ח ס' תיט וכף-החיים שם ס"ק ד.
15) 'התוועדות' תשמ"ט ח"ב עמ' 96, ותש"נ ח"ב עמ' 92.
16) 'התוועדות' תש"נ שם.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת מקץ

ל' בכסלו – א' דראש־חודש, ו' דחנוכה

אומרים 'יעלה ויבוא' נוסף על 'ועל הניסים'. בערבית אין מכריזים 'יעלה ויבוא' לאחר 'השכיבנו' מחשש הפסק, אבל מזכירים זאת לציבור בטפיחה על השולחן. שכח לומר 'יעלה ויבוא' בתפילת ערבית, ונזכר לאחר שאמר "ה" של 'המחזיר שכינתו לציון' – אינו חוזר.¹
* אין לומר "הנרות הללו" בשבת,² מלבד הסיום "על ניסין..."³.

* מי שברך ברכת המזון בשתי הסעודות הראשונות של השבת, ואמר 'ועל הניסים' אך שכח לומר 'רצה', ונזכר לאחר שהתחיל ברכת 'הטוב והמטיב' (אפילו אמר רק מילת 'ברוך' בלבד)⁴ – חוזר לראש, ואומר 'רצה', אבל אין צריך להזכיר 'ועל הניסים'.⁵

שחרית: לאחר חזרת הש"ץ: הלל שלם, ואברהם זקן, זבדיה, קדיש תתקבל. שיר של יום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום.

מוציאים שלושה ספרי־תורה. בראשון קוראים לשישה עולים בפרשת השבוע – מקץ. לאחר מכן מניחים את ספר־התורה השני על הבימה. הגבהה וגלילה.

(1) שו"ע סי' תכב ס"א, וראה שו"ע אדמו"ר סי' קיד ס"ז וסו"ס רצד.

(2) בש"פ מקץ, שבת חנוכה תשמ"ב, לאחר השיחה הראשונה, אמר הרבי "שבת זאגט מען ניט [=בשבת אין אומרים] 'הנרות הללו'" (נשמט מההנחה בלה"ק, אך נמצא בהנחות הת' מהתועדות זו), ומאז לא ניגנו זאת עוד בבית־חינוך בשבת.

(3) בשנים תשמ"ט – תשנ"ב החל הרבי לנגן ב**שבתות** כמה פעמים את הסיום בלבד: "על ניסין..."

(4) שו"ע אדמו"ר סי' קפח ס"ט. סידור אדמו"ר.

(5) שו"ע אדמו"ר סי' קפח סעיף יד. ולכאורה גם לדעתו אין איסור להזכיר (ריכוז הדעות בנושא – בס' 'בירור־הלכה – תנינא' אור"ח ח"א עמ' שעא).

אחר־כך קוראים לשביעי בספר השני בפרשת פינחס "וביום השבת... ובראשי חודשיכם..."⁶, מניחים את הספר השלישי על הבימה ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה.

אחר־כך קוראים למפטיר בספר השלישי בפרשת נשא "ביום השישי..."⁷. הגבהה וגלילת ספר שלישי.

הפטרה: "רני ושמחי" (זכריה ב, יד־ז), ומוסיפים פסוק ראשון ואחרון של הפטרת שבת ראש־חודש "כה אמר ה', השמים כיסאי...", "והיה מידי חודש...", "ויצאו וראו...", "והיה מידי חודש..." (ישעיה סו, א. כג. כד. כג), ולאחר מכן פסוק ראשון ואחרון מהפטרת 'מחר חודש': "ויאמר לו יהונתן...", "ויאמר יהונתן לדוד: לך לשלום..." (שמואל־א כ, ח. מב). קרא הפטרה אחרת – קורא אחריה 'רני ושמחי', ואם נזכר אחר הברכות – קורא אותה בלא ברכה.⁷

אין אומרים 'אב הרחמים'.
מוסף: 'אתה יצרת'. טעה ואמר 'תיקנת שבת', ונזכר: עד שלא סיים תפילתו – חוזר ומתחיל 'אתה יצרת', ואם סיים תפילתו – חוזר לראש התפילה.⁸ יום התועדות (בית־רשאת ובית־רעוז). ובוודאי אפילו בשבתות החורף יש לחלק ההתועדות או לסדרה באופן כזה, שיוכלו המשתתפים בה להמשיך ההתועדות בסעודת שבת בכתיהם.⁹
מנחה. אין אומרים 'צדקתך'.

יום ראשון, א' בטבת

ב' דראש־חודש, ז' דחנוכה

(6) לקוטי־שיחות כרך לה, עמ' 191 הערה 34.
(7) לוח כולל־חב"ד (כל הקטע).
(8) שם, וע"ע ב'התקשרות' גיליון תקי"ז (עמ' 15 הערה 5), פרטים שונים בדיון זה.
(9) אג"ק כרך י עמ' ד, ועיי"ש עמ' סט.

העניינים:

כללות עניין המנורה הוא – כמאמר רז"ל¹¹ "וכי לאורה הוא צריך... אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל", ולכן, גם הנס להראות חיבתן של ישראל היה בעניין המנורה דווקא. ומצד זה נקבע הדין בנר חנוכה ש"מצווה להניחה על פתח ביתו מבחוץ"³, היינו, שמפרסמים גם בחוץ את הוראת חיבתן של ישראל, דוגמת נרות המקדש שעניינם הוא "עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל".

ד. והנה, הטעם שנעשה נס מיוחד כדי להראות חיבתם של ישראל (כנ"ל), הוא, כיון שישראל עוררו וגילו ("ארויסגערופן") ענין זה, על־ידי עבודת המסירות נפש. ובהקדמה:

בנוגע לגזירת היוונים – "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך"¹² – ידוע¹³ הפירוש, שלא הפריע להם עצם עניין לימוד התורה וקיום המצוות, אלא "תורתך" ו"חוקי רצונך": לימוד התורה מצד העניין של "היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"¹⁴ – לא הפריע להם, אלא רצונם היה "להשכיחם תורתך" – להשכיח מישראל שהתורה היא תורתו של הקב"ה; וכן בנוגע לקיום המצוות – הסכימו שישראל יקיימו את המצוות כיון שהשכל מחייבם, ורצונם היה "להעבירם מחוקי רצונך" – למנוע מישראל לקיים את המצוות מצד היותם מצוותיו של הקב"ה.

והנה, כשם שבנוגע ללימוד התורה, הרי בחיצוניות ובפועל לא ניכר חילוק בין הלומד תורה מצד השכל שבה ובין הלומד תורה מצד האלקות שבתורה, שהרי זהו עניין שבלב, הידוע רק להקב"ה ולו עצמו, ואינו ניכר מבחוץ – כן הוא גם בקיום המצוות, שבחיצוניות לא ניכר החילוק בין המקיים מצד היותם "חוקי רצונך" ובין המקיים מצד השכל, שהרי גם מי שמקיים את המצוות מצד השכל, מקיים את כל המצוות, גם את ה"חוקים", אף שאינם מובנים בשכל.

(11) שבת כב, ב. וש"נ.

(12) נוסח "ועל הנסים".

(13) ראה לקו"ש חל"ה ע' 174. וש"נ.

(14) ואתחנן ד, ו.

בעניין הקרבנות (שבהם תלוי עיקר עניין בית המקדש), ולא בעניין פך השמן?

ב. והביאור בזה – בהקדמת הקושיא הידועה:⁷ מדוע הוצרכו לנס פך השמן, הרי על־פי דין "טומאה דחוויה בציבור"⁸, ואם כן, היו יכולים להדליק את המנורה בשמן טמא?

ואחד התירוצים בזה⁹ – שהנס היה להראות חיבתם של ישראל. כלומר: אף שהיו יוצאים ידי חובת המצווה גם בהדלקת שמן טמא, מכל מקום, כדי להראות חיבתם של ישראל, עשה הקב"ה נס ושידד מערכות הטבע, כדי שיוכלו ישראל לקיים את המצווה בהידור.

וזהו הטעם לכך שבמצווה זו נהגו כל ישראל לקיימה עם ההידור שבה – מכיון שכל הנס היה להראות חיבתם של ישראל, כדי שיוכלו לקיים את המצווה בהידור, לכן גם המצווה שנקבעה על־ידי נס זה, נהגו כל ישראל לקיימה בהידור.

וזהו גם כן הטעם שבמצווה זו ישנו הן הידור והן הידור מן ההידור – כי גם בנס פך השמן היו שני נסים, שכנגדם הוא ההידור וההידור מן ההידור:

הנס הא' – "מצאו... פך אחד של שמן 3" (טהור) – היה כדי שיוכלו ישראל לקיים את מצוות הדלקת נרות המקדש בטהרה, שזהו עניין של הידור, שהרי על־פי דין "טומאה דחוויה בציבור" (כנ"ל);

ואילו הנס הב' – "והדליקו ממנו שמונה ימים" – הוא כמו הידור נוסף, שהרי גם לולא נס זה היו יכולים להדליק בשמן טהור גופא באופן אחר, ובגלל זה נקבע המנהג לקיים מצוות נר חנוכה באופן של הידור מן ההידור.¹⁰

ג. וזהו גם הטעם שהנס כדי להראות חיבתן של ישראל היה בפך השמן דווקא, ולא בשאר

(7) ראה שיחת ש"פ וישב סי"ב ('תורת מנחת־התועדות' 'התשכ"א ח"א ע' 278). וש"ג.

(8) פסחים עז, א. עט, א. וש"נ.

(9) פנ"י שבת שם. שו"ת ח"צ ספ"ו. – הובאו בגליוני הש"ס (להר"י ענגל) לשבת שם.

(10) ראה בית הלוי עה"ת עניני חנוכה (סוף ספר בראשית) ד"ה והמהדרין מן המהדרין.

מקום ח"ו לומר שיש איסור בדבר (ולא ילך להתרפאות). ואחד מן הפירושים בזה (עיין רש"י שם) שאינו מכניע עצמו למקום. ולרופא כזה אפשר וחייב ללכת (עיין יורה דעה סימן שלו). "וברמב"ם (פירוש המשניות פרק ד' דמסכת פסחים) האריך ובביטויים חריפים על מה שפירשו שחזקה גזו ספר הרפואות (ברכות יו"ד ופסחים נו), משום שלא האמינו ברפואת ה'. וכתב שלפי זה יהא אסור לאדם הרעב לאכול לחם, עיין שם בדבריו. ולכאורה מאי קשיא ליה, נימא שמכל מקום במציאות שמכו אנשים על תרופת בשר ודם. אלא צריך לאכול ולהתרפאות ולסמוך על ה'... אך הפירוש דעולם כמנהגו נוהג, וצריך לאכול ולהתרפאות מכל מקום, אלא שחייב בנוסף לכך לבטוח בה'. ועיין ברש"י שם ובריא"ז סוף ברכות. "ואף לפי דבריהם פשיטא דכל זה הוא לחולה גופא, אך ודאי אין צריך החולה המאמין למות בגלל חבירו הרופא. ובעצם דבריהם כבר כתבו (פרדס יוסף חלק ג' עמ' שלה; תוספת ברכה על הפסוק ורפא ירפא) דזה שייך רק בחזקתו ודורו (עיין סנהדרין כ, א. צד, ב.).

"ולמוד התורה מציל (סוטה כא, א). מה שאין כן דעלמא - רפואה הוי כמזונות, ואין בודקין למזונות (בבא בתרא ט, א). ולפי זה מיושבת קושיית המהרש"א גיטין ע,א. עיין שם. וראה בתוספות ד"ה רב שימי - שם. ובמסכת עבודה זרה כו, ב ד"ה לאפוקי שמרפאים גוי (ולחוד תירוץ אפילו עובד עבודה זרה) אף שודאי אינו מאמין וכו'. ועל-כרחן כמו שכתבנו (וראה תוספות עבודה זרה לא, ב. ולהעיר מגיטין שם ורמב"ן שמות כב, ל. ובעל עקידה שער ס' ואין כאן מקומו)".

רפואה על ידי גוי או מכשף?

"ועיין מסכת עבודה זרה כז, א ובכל הסוגיא שם שמתרפאים מגוי (שיש חשש שיהרוג מצד עצמו) במקום שאין חשש שיהרוג, במומחה,

ולאדם חשוב ובמזון וכו', עיין שם בשיטות הראשונים. ואף שודאי אומר כוחי ועוצם ידי וכו'. ושם בסוגיא שאף מכשפין מתרפאין מהם בתרופות עיין תורת האדם לרמב"ן.

סוף .. הסכנה דרך מרפא בכישוף אסור שיש בהו צער עבודה זרה, והוי כעץ אשירה, אך המכשף לית לן בה. לא מצד עצם הרפואות ולא מצד דאתי דמשכא עיין שם בארוכה ועיין רש"י. ("ועיין סנהדרין נו, ב אי בן נח מוזהר על כישוף ואין כאן מקומו) ובמסכת מעילה יז, ב בנס על ידי שד, שולחן ערוך יורה דעה קעט סעיף טז ובית יוסף שם, ובמסכת עבודה זרה נה, א. ומדרש עשרת הדברות. אפילו הלך לבית עבודה זרה אי בא זמנו יתפא, והרי לא מכל אדם זוכה להתרפא, עיין ירושלמי נדרים פ"ד.

"ועיין שיטה מקובצת מא. שיטת הבבלי בזה) לכן שמא הוא בדווקא השליח (ולהעיר מתוספות ר"ה טז, ד"ה כמאן, ומתשבץ חלק ג סימן כ ואין כאן מקומו).

"ובשו"ת האחרונים האריכו בדין הליכה לרופא שיש חשש שיחלל את השבת שלא כדין על ידי כתבת הרפואות וכו' ודנו מצד לפני עיוור וללא כל חשש הנ"ל... ויתר על כן עיין נדרים מ"א: שאף המודר הנאה מחבירו מותר לרפאותו, ועיין שם בראשונים דאיהו מצווה דנפשיה קעביד. ולכאורה הוא הדין ברופא שאינו מאמין, שמותר לרפאותו, ומשמע שאף רופא זה מקיים מצות הצלה וכו', ועיין שולחן ערוך יורה דעה סימן שלו, מי שבידו סממנים ורוצה יותר מכדי דמיהם, יכול לאמר לו אחר-כך משטה הייתי בך, ואין לך אלא כדי דמיהם. ועיין יבמות קו ובראשונים שם דיטש אומרים דטעמו משום שהוא מצווה לרפאותו. ומשמע שאף רופא שאינו מאמין מחוייב, ומקיים את המצוה, ומשום הכי אין לו אלא כדי שכרו, ולהעיר מדין כופין על הצדקה.

"ובמסכת נדרים מא, א גדול נס שנעשה לחולה יותר מן הנס לחנניה מישאל ועזריה. אם כן שייך כהנ"ל לדיני ניסים, ודו"ק".

טעם הדבר:

עיין החוקים הוא - לא שאין בהם טעם כלל, אלא שהטעם שבהם הוא למעלה משכלנו; אנו אין ביכולתנו להשיג את טעם החוקים, אבל טעם - יש להם.

וראיה לדבר - מפרה אדומה, שהוא עניין היותר גדול בחוקים, שלכן "השטן ואומות העולם מונין את ישראל"¹⁵, ואף-על-פי-כן יש לה טעם, וכדמוכח מדברי שלמה המלך¹⁶ "אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני" (ולא "אמרת אחכמה" ואחר כך ראה שאינו עניין של שכל כלל). כלומר, שטעם ושכל יש כאן, אלא שטעם זה הוא למעלה משכלו וחכמתו של שלמה, "רחוקה ממני". וכן מצינו בפירוש שהקב"ה אמר למשה "לך אני מגלה טעם פרה"¹⁷. ונמצא, שיש למצווה זו טעם, אלא שזהו טעם שלמעלה מהשגתנו.

וכיון שגם החוקים יש להם טעם - הרי גם מי שכללות הגישה שלו לקיום המצוות היא מצד השכל בלבד, צריך לקיים גם את החוקים. והמשל לזה - מרב המלמד תלמיד קטן, ומדריכו כיצד עליו להתנהג בכל ענייניו, הנה גם כשהרב מורה לתלמידו הנהגה מסוימת שאין ביכולתו להסביר לו את טעמה מצד קוטן השגתו של התלמיד, הרי אם התלמיד הוא בר-שכל, עליו להבין, שמאחר שכבר שמע מרבו ריבוי עניינים בטעמיהם, טעמים טובים וחזקים כו', ביכולתו לסמוך עליו גם בעניין פרטי זה, אף שאותו אינו מבין.

ובנדון דידן: כיון שהוא עצמו מכיר בגדלות שכל התורה, ש"היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים", ורואה שכל המצוות שמסר לנו משה מפי הגבורה נאמרו בטוב טעם ודעת - הרי אף שטעמי החוקים לא נתגלו לנו, הנה ביודעו שגם החוקים יש להם טעם, ומשה רבינו, "מבחר מין האנושי"¹⁸, אכן משיג את טעמם, מובן ופשוט, שביכולתו לסמוך על משה רבינו.

ונמצא, שבחיצוניות אין נפקא-מינה אם האדם מקיים את המצוות מצד השכל, או שהוא מקיימם

מצד קבלת-עול:

ואף-על-פי-כן, תובעים מכל אחד ואחד מישראל שיקיים את המצוות - לא רק את ה"חוקים", אלא גם את ה"עדות" וה"משפטים" - לא מצד השכל, אלא מצד קבלת עול מלכות שמים, "חוקה חקקתי גזירה גזרתי"¹⁹.

ועל עניין זה נלחמו היוונים - "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך": הם הסכימו ללימוד התורה וקיום המצוות, אבל תביעתם היתה שיעשו זאת מצד השכל ולא מצד קבלת עול. ועניין זה עורר בישראל את תנועת המסירות נפש - ללמוד תורה ולקיים המצוות מצד קבלת עול שלמעלה מטעם ודעת, שעניין זה הוא מצד עצם הנשמה, בחינת יחידה, שהיא "חבוקה ודבוקה בך"²⁰, למעלה מהשכל.

ועל-ידי זה שישראל עוררו את היחידה שבהם, ועוררו בעצמם את תנועת המסירות נפש על קיום התורה ומצוות למעלה מטעם ודעת, בלי הגבלות כלל - פעל הדבר שגם מלמעלה למטה יהיה הגילוי להראות חיבתם של ישראל בלי הגבלות כלל, עד לשידוד מערכות הטבע כדי לתת לבני-ישראל את היכולת לקיים את המצווה (לא רק לצאת ידי-חובתם בדיעבד, אלא גם) בהידור, ובהידור מן ההידור.

וכמבואר בהמשך תרס"ו²¹, שמצד הקבלת עול של העבד הרי הוא משתדל (לא רק למלאות את חובתו, אלא) גם להדר בעבודתו ולעשותה בתכלית ההידור, שזהו מצד תכלית הביטול שלו, שכל מציאותו היא מציאות האדון, וגם התענוג שלו הוא תענוג האדון.

ה. וזהו ג"כ הטעם לכך שעיקר עניין החנוכה הוא הנס שהיה בכך השמן, ולא נס ניצוח המלחמה²²: הנס של ניצחון החשמונאים, "מסרת גבורים

19 במדב"ר שם, א.
20 נוסח הושענות ליום ג' דחה"ס.
21 ע' שי ואילך.
22 וכן"ל (ס"א) שגם החילוק שמצינו בחנוכה לגבי שאר המצוות בנוגע לענין ההידור, הוא, לא בנוגע להמצוה "להודות ולהלל" השייכת לניצוח המלחמה, אלא דוקא במצות הדלקת הנרות השייכת לנס פך השמן.

15 פרש"י ר"פ חוקת.
16 קהלת ז, כג. וראה במדב"ר פי"ט, ג.
17 במדב"ר שם, ו.
18 ראה פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ' חלק היסוד השביעי.

ביד חלשים כו"ל¹² – הוא בסדר והדרגה, שהרי גם "חלשים" ו"מעטים" וכו' הם מציאות, ואף ש"גבורים" ו"רבים" הם חזקים יותר על-פי טבע, הרי החילוק ביניהם הוא חילוק שבערך. וגם אופן הנס היה בדרך מלחמה – לא כחזקה שהיה ישן על מטתו ושונואיו נפלו לפניו מעצמם²³, וגם לא כמו בכניסה לארץ על-ידי יהושע, שבני-ישראל צעדו עם הארון בראשם ועל-ידי זה נפלו חומות העיר²⁴, אלא בדרך מלחמה ממש; אלא שבזה גופא היה הנס ד"מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים", שכל זה הוא עניין שבערך.

מה שאין כן הנס שהיה בכך השמן הוא עניין שלמעלה לגמרי ממדידות והגבלות (כנ"ל), ולכן נקבע עליו עיקר עניין החנוכה.

ו. והנה, אף שבהתחלת העניין היתה גזירת היוונים רק לבטל את עניין הקבלת עול, אבל לא בנוגע לפועל (שהרי בפועל ממש אין לכאורה שום חילוק בין קיום המצוות מצד קבלת עול לקיומם מצד השכל, כנ"ל ס"ד), מכל מקום, בסופו של דבר נמשכה מזה גזירה על כללות העניין של תורה ומצוות, עד לגזירה של "כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק (ח"ו) באלקיישראל"²⁵, ועד שהעלו חזיר על גבי המזבח²⁶.

וטעם הדבר: כאשר מותרים ("מען פארבויגט") על עיקר העניין תורה ומצוות – שהתורה היא "תורתך" והמצוות הם "חוקי רצונך" – אזי, אף שבתחילה עדיין ישנו קיום המצוות בפועל על כל פנים, מכל מקום, כיון שמוותרים על העיקר, הנה סוף כל סוף יבטל גם הטפל.

וכאשר הגיעו הדברים עד כדי גזירת "כתבו לכם על קרן השור כו'", עניין שהוא מנגד לגמרי כו' – נגע הדבר ביחידה שבנפש, כידוע, שכאשר המנגד הוא בגלוי נוגע הדבר בעצם הנפש, ולכן עוררה גזירה זו את עניין המסירות נפש שמבחינת יחידה, קבלת עול שלמעלה מטעם ודעת.

וזהו הטעם לכך שדווקא בנרות חנוכה מצינו שהם קיימים לעולם, וזוהי מעלת נרות חנוכה על

נרות המקדש (כדאיתא ברמב"ם²⁷ בפירוש דברי המדרש²⁸) – שלכאורה, כיון שכל עניין נרות חנוכה נמשך מנרות המקדש, איך אפשר שתהיה בהם מעלה לגבי נרות המקדש, והרי אי אפשר שהמסובב יהיה גדול מהסיבה? – אך הביאור בזה על-פי האמור, כיון שנרות חנוכה נתקנו במעמד ומצב שהיה מנגד כו' (על-דרך המעמד ומצב בזמן הגלות), שדווקא מעמד ומצב זה מעורר את בחינת היחידה שבנפש, לכן הם ללא הגבלות כלל, שקיימים לעולם (שהוא עניין הבלי גבול), למעלה מנרות המקדש.

ז. על-פי הידוע²⁹ שישנם ג' עניינים: עולם, שנה, נפש, הרי גם העניין המבואר לעיל ישנו בכל ג' מדרגות אלו:

"בנפש" – הוא עניין היחידה, פנימיות הנפש; "בעולם" – הוא עניין שמן זית, כידוע³⁰ ששמן הוא עניין פנימיות, ובפרט שמן למאור שצריך להיות "כתית" (מה שאין כן שמן למנחות³¹); וב"שנה" – שהיא הממוצע המחבר³², ובעניין התורה, שהיא הממוצע המחבר נשמות עם אלקות – הוא עניין פנימיות התורה.

וזהו גם כללות השייכות של חנוכה ל"ט כסלו, כמדובר בהתועדות שלפני זה³³. וכשם שבחנוכה נהגו כל ישראל באופן של "מהדרין מן המהדרין" (כנ"ל ס"א) – כן הוא בעניין פנימיות התורה, שאף ש"אכשור דרי" (בתמיהה)³⁴, אף-על-פי-כן דווקא "בדורות אלו האחרונים מותר ומצווה לגלות זאת החכמה"³⁵. ובפרט לאחר התגלות תורת החסידות, החל

27 ר"פ בעלותך.
28 תנחומא בעלותך ה. במדב"ר פט"ו, ו.
29 ראה אוה"ת יתרו ע' תתטז. סה"מ תרכ"ח ע' קמד. ועוד.
30 ראה תו"א פרשתנו לט, א. מ. ד. ובכ"מ.
31 מנחות פו, סע"א. הובא בפרש"י עה"ת ר"פ תצוה.
32 ראה תו"מ ח"ז ע' 123 ואילך. וש"נ.
33 שיחת ש"פ וישב ס"א ואילך (תורת מנחם התועדות) ה'תשכ"א ח"א ע' 278.
34 יבמות לט, ב (ובפרש"י). וש"נ.
35 תניא אגה"ק רסכ"ו (קמב, ב) בשם האריז"ל.

תשובת רב הכותל, הרב מאיר יהודה גץ (ז"ל) "בענין שלשת השאלות שהציע לרבנים באחת שיחות הקודש הוד כ"ק מ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש ואשר מהן תצא תורה שלמה בהרבה ענינים יסודיים המנסרים בחלל עולמנו", והיא זו ששוגרה לרבי (נדפסה לראשונה במדור זה גליון שסט). בסיום מאמרו חותם הרב גץ:

"ואני תפלה ליד שריד בית קדשנו ותפארתנו שלא יצטרך שום בן ישראל באשר הוא שם לשאלות כגון אלה ובא לציון גואל בקרוב ממש ויראו עינינו וישמח לבנו".

וכן "תשובה לשאלותיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א" – כתב הרב משה חסקולביץ, רמלה ארץ ישראל (שם עמודים 35-38), את תשובתו הוא פותח כך:

"בני יקירי בעריל נ"ו עוררני ובקשני לכתוב תשובה נכונה על שלשת שאלותיו של כ"ק אדמו"ר מהרמ"מ שליט"א מליובאוויטש, ולא באתי כמורה הוראה שהרי כבר נפסקה הלכה בזה מגדולי עולם דין אמת לאמתו, ולא באתי אלא ללמד תורה לבני יקירי נ"ו".

מדוע גזו חזקיה ספר התרופות?

ב'הערות התמימים ואנ"ש' ברינואה-צרפת גליון יב שהופיע בשעתו לקראת שבת-קודש פרשת תרומה, פרסם הרב שבתי סלביצקי שיחי' הערה ארוכה בעניין מצות רפואה על פי תורה (שם הערה ג'), ובעמודים האחרונים (ח"ט) ובהשמטה שם בעמ' טו, הרחיב בצורה נפלאה בהגשת המקורות לסוגיה בה דן הרבי ("בנוגע לשאלת כ"ק אדמו"ר שליט"א בנוגע לרופא שאינו מאמין").

גם הרה"ג הרה"ח ר' גרשון מענדל גרליק שיחי', אב"ד מילאנו, פרסם מאמר בנושא (ב'אלגמיינער זשורנאל?'). להלן דברי הרב סלביצקי:

ה ט א ו ר

א. יתרו שנמנה לבין סוקריניו חללה עם נפגות רציה ר"ל אהוד מוחזק דרכו אהוד מוחזק מנחת האב חזקו הכי מנכ"ל להציל, אי לשמוע על גדת המנחה, ללא נפגות וזמנו, ולא לדחות ההצלה משה המנחה.

ב. בעלה טסנו ר"ל וישנו לפינוי נגי רופאים, האחד מוחזק מפרנס. אבל כפר בעיקר, והנצי הנה רופא ירשו אבל אינו מוחזק באינה רופא יתו נדממות.

ג. היתרים ונציצו פאנונא ויצא מפתח לדיעם פל ידי צבא ואגבנו של מוציאת ירוא, איש משמשים שיפשו עייז חזקת לארסיה ונתי זעזעו ידי ונר, מנחה האפלה, אם ידעו ננציצוים יבוא נשכ משמ, אי ידעוים לברך טענה לי נס בעקום הזה.

מנה שאלותיו של כ"ק איברי שליט"א מליובאוויטש, שכתבה זמן יתרו תשובת משה שאלת, ושאלת זכס זמני חשוכה. מתבונן עולה מאווי חסוק, אי מותר בכלל להציל עצמו על ידי מפרים מהחלי שבה לחקים, שדינם כעפרים, דאשר דאמי לאמשוכי אבתריהו.

מתוך כל אלה נחתי אל לבי להביא כאן כמה פרטים ויבין בנוגע הצלת נפשות ולאסוקי שפענוא אליכס הולכטא לפי עייזו, הנפשים לדיעם שפיל כל צרה שלא תבוא אם תהיה צרה צרה כזו ח"ו, יהיה ביניהם יראי שמים סאלו שיהי לבם טקסם אם להחסיר להצלתם על ידי מפרים ישראל, ידעו מה למניהם אריך להנחג, ולא יאסרוכו בשעת מנחה ח"ו, ללכת לירוש בחמשים, דאם כבר פסק הנציא בירש סיפון פכיה פסי הנפרא, והשאל ח"ו סוף דמים הנשאל ח"ו מנחה שווי לו לירוש בריבם ססורו וצייזו, מתברר שמנחה בעלי תורה לסיק בשאלת סיפון קלות על סדר היום עוד בפרם היעלות, לפשו ידע הנצי ישראל התיי מה הדרך ילכו בה.

מתוך מפרים, סלא באתי לדין כאן אי שכני אפסא ח"ו מתריני להציל עצמן ע"י

מאמרו של הרב מאיר אמסעל ב'המאור'

"הנה דין רופא הינו דין בעצם מציאות העולם והוא כעניין אכילה שתייה ושינה דהרי היודע לרפא ואינו מרפא, הוי כשופך דמים. ומחללין את השבת ויום-הכיפורים על דעת רופא, ובשביל לעשות רפואה, ואף כופין את החולה לקחת רפואה (שולחן-ערוך סימן שכח ועיין כף החיים שם). ומזיק חייב לשלמו, ולהעיר מגיטין יב – תוספות ד"ה רפואתו.

"והנה לפי זה פשוט שאינו שייך לרופא מאמין וכו', והוא בדומה למה שמותר לקנות אוכל או חפצים כו' ממי שאינו מאמין, ואין כל חשש שאומר "כוחי ועוצם ידי וכו'".

"ועיין מסכת סופרים סוף פרק ט"ו "טוב שברופאים לגיהנם" (וכן במסכת קידושין פ"א, ב), ובאבות דרבי נתן ספ"ו: טוב שברופאים אין לו חלק לעולם-הבא. וכתבו הרמב"ן ועוד, שמכ"ל

"הרב הגאון העורך שליט"א בתשובתו בעניין הצלת שבויים אוגאנדא, קלע אל נקודת ההלכה ודבריו עשו רושם טוב בעולם התורה... ותיתי להמאור שהביא כל המקורות בעניין הצלת נפשות וזהו דבר בעתו, ולא הלכתא למשיחא".

כל הדיונים ב"המאור" ופסקי הדין שהגיעו במקביל היו עוד תחת רושם שיחות הרבי בקיץ. בינתיים התפרסמו שלוש השאלות שהציע הרבי (בשמחת תורה ובשבת בראשית) על מנת שרבנים יחוו דעתם, או אז פרסם הרב אמסעל, עורך "המאור", מאמר ארוך בן 14 עמודים בדפוס (שנה כ"ט חוברת א' עמודים 31-44).

בגיליון שלאחר־מכן (שנה כט חוברת ב') התפרסמו שלוש תשובות. הראשונה בהם – תשובה קצרה של הרב יאלעס אבי־בית־דין פילאדלפיה, ובפתיחתה:

"נשאלתי מידידי הרב הגדול בתורה ובחסידות כביר המעשים וכו' ר' אברהם־יצחק שמטוב שליט"א הרב המנהל דמרכז ליובאוויטש דפק"ק יצ"ו, על־דבר אחד שהיה מחטופי אנטבא־אוגנדא, אם יזמן לו לרגל עסקיו לבוא שמה, החייב הוא לברך ברכת הניסים בהגיעו לשדה התעופה דאנטבא או לא..."

"אכן אחר שנתברר... כי מבצע אנטבא היה חוץ מגדר הטבע ממש... לכן נראה לעניות דעתי להורות שהניצול חייב לברך ברכת הניסים כשחוזר ורואה מקום זה... בשם ומלכות. ועל דבר החולה ששאל אם לפנות במחלתו הרצינית לרופא ירא־שמים שאינו מומחה, או לפנות לרופא המומחה לרבים, הגם שאינו ירא שמים, הדין פשוט דבענין חשש סכנת נפשות שמחמירין בו אפילו בספק־ספיקא צריך לפנות לרופא המומחה בדבר, יהיה מי שהוא.

"ועל דבר מי שנחטף רח"ל על ידי גונבי נפש ואנשי המשטרה הם יהודים שאינם שומרי תורה ומצות, אם מותר לפנות אליהם ולעשות כהוראתם... גם זה פשוט דבסכנת נפשות אסור להתמהמה..."

פסקי הלכה ממורי הוראה

גם הגאון החסיד הרב הלל פעוונזנער (ז"ל), רב

דחסידי חב"ד בפאריז, פרסם "תשובה מבוססת ומבוררת על־דבר הצלת נפשות באנטבה, ועל־דבר נס פורים" (שם עמודים 11-14).

והשלישית של הרב שמואל הלוי הבר ר"מ דישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש במאריסטאון נ. דזש. "הצלת השבויים מאוגאנדא לאור ההלכה" (שם עמודים 14-17).

פוסק אחר – הוא בעל "סודי ישרון", הרב גדליה פעלדער רב קהילת־קודש שומרי שבת טורונטו – שנדרש לשאלה זו בחוברת ג' של המאור (שנה כט חוברת ג' עמודים 9-11), ומאמרו פורסם תחת הכותרת: "שקלא וטריא ותשובה לשאלותיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש". בפתח דבריו כתב כך:

נתבקשתי מכבוד ידיד־נפשי היקר הרב המופלג בתורה ויראה ותיק וחסידי בעל רב פעלים לתורה ולתעודה איש האשכולות וכו' מוה"ר אברהם פרשן שליט"א אב"י מאן, להתעמק בהא דשאל כ"ק אדמו"ר הגה"ק מרן מליובאוויטש שליט"א באחת השיחות, אמרתי בענין זה לא חכימא אנא ולא חוזאה אנא וכו' (פסחים ק"ה), אלא היות ופנה כבוד־תורתו אלי ומתוך הערצתי אליו אמרתי אבוא לעיין בדברי גדולי ומאורי התורה, גמרנא וסדרנא דבריהם ותמכתי יתדותי בעמודי התורה ובאתי להשיב כתלמיד הדין.

רב חשוב נוסף – הגאון רבי יחזקאל גרובנער, מחשובי הרבנים בדטרויט מיישיגן, כתב מכתב מיוחד לרבי שהתפרסם אף הוא שם (עמודים 13-15), ובפתיחתו כתב:

"הוד כבוד קדושת אדמו"ר מרן שליט"א אחר תתי את בריתי שלום כיאות לכקהד"ג [= לכבוד קדושת הדרת גאון] שליט"א. הן כבוד ידידי הרב אלימלך סילבערבערג שליט"א אמר לי שכ"ק מרן שליט"א ברוב ענוותנותו שאל... והגם שאני יודע שאין כקהד"ג שליט"א צריך לדידי ולא לדכוותי, מכל־מקום רצון ידידי אני עושה..."

ובסיום דבריו חתם:

"והנני בזה דושת"ה וכל הנלווים והמסתופפים בצל"ק [=בצל קדשן] באהבה רבה ורבנן אמרו אהבת עולם, וחותר בשלום "יחזקאל הלוי בן רחל".

עוד נדפסה באותו גיליון (עמודים 30-31)

מ"בשנת³⁶ שש מאות שנה לחיי נח גו"³⁷, שאז היתוסף גם בחכמה של הלעומת־זה, הנה דווקא עתה צריך להיות הוספה גם בהפצת פנימיות התורה, שבימינו נתגלתה בתורת החסידות.

וכשם שנרות חנוכה "מצווה להניחה על פתח ביתו מבחוץ³⁸" – כן הוא בנוגע לפנימיות התורה, שעתה צריכה להיות הפצת פנימיות התורה עד לבחינת "חוצה".

ח. אמנם, לכאורה אינו מובן: איך יתכן שדווקא בזמן של חושך כפול ומכופל יתחדש עניין הפצת פנימיות התורה?

ואף שידוע³⁸ המשל בזה מרבנו הזקן, שדווקא כאשר בן המלך נעשה חולה מסוכן, נתן המלך את כתרו, כתר המלך, כדי להכין ממנה את התרופה ולשפוך ממנה לפיו של בנו כדי לרפאותו – הרי משל זה גופא אינו מובן: איך ייתכן שרפואתו של חולה מסוכן, הנמצא בשפל המצב ביותר, תהיה דווקא על־ידי עניין נעלה כל כך – כתר המלך?!

והביאור בזה – על־פי האמור לעיל, שהמנגד מעורר ומגלה את הפנימיות. ולכן, דווקא משום שזמן זה הוא זמן של חושך כפול ומכופל, הרי זה עורר וגילה את הפנימיות (בדוגמת נרות חנוכה, שהם למעלה מנרות המקדש כיון שנתגלו בזמן הגזירה דווקא, כנ"ל).

וזוהי כללות התשובה לאלו המקשים "קושיות": אם פנימיות התורה היא אמת, מדוע לא גילו זאת בדורות הקודמים? (על־דרך ה"קושיא" הידועה בעניין ר' יוסי הגלילי...) – ועל־פי האמור מובן, כי גילוי פנימיות התורה הוא דווקא מצד החושך הכפול והמכופל בזמננו, כאמור לעיל שהמנגד

36) נח ז, יא. וראה זח"א קיז, א. וראה גם לקו"ש חט"ו ע' 42 ואילך. וש"נ.

37) חסר קצת (המול).

38) "התמים" ח"ב ע' מט. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ג ע' שכו ואילך. ועוד.

39) ראה שיחת ש"פ בראשית (התוועדות ב) סכ"ו (תורת מנחם התוועדות) ה'תשכ"א ח"א (כט ע' 142 ואילך).

מעורר את הפנימיות.

ט. ויש רמזים נוספים בהדלקת נר חנוכה שאפשר ללמוד מהם הוראות בנוגע ללימוד והפצת תורת החסידות:

א) כשם שבנר חנוכה, אף שאדם יוצא ידי חובתו בהדלקת נר אחד, אף־על־פי־כן נהגו כל ישראל לקיים את המצווה באופן של הידור מן ההידור (כנ"ל ס"א) – כן הוא בנוגע ללימוד והפצת תורת החסידות, שאין לצאת ידי חובה ב"פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית"⁴⁰, בטענה שכיון שנותן מממונו להפצת תורת החסידות, הרי יש לו כבר חלק בדבר (כידוע⁴¹ בעניין יששכר וזבולון) – כי, אפילו אם על־פי חשבון יש מקום לדבריו, הרי לימוד והפצת תורת החסידות צריכים להיות באופן שלמעלה מחשבונות, "מהדרין מן המהדרין", ולא לצאת ידי חובתו בלבד.

ב) כשם שבנרות חנוכה מצינו ש"אף הן היו באותו הנס"⁴² – כן הוא בנוגע לדרכי החסידות. וזהו אחד הטעמים לכך שכ"ק מו"ח אדמו"ר הוציא לאור את שיחותיו באידיש דווקא, כדי שגם נשי ובנות חב"ד יוכלו ללמוד חסידות לפי ערכם⁴³.

ג) כשם שבנרות חנוכה מצינו חילוקים גם בזמן שלאחר גילוי נר חנוכה, שבזמן הגמרא היו מדליקים נר אחד, ואילו בדורות האחרונים נהגו כל ישראל כמהדרין מן המהדרין (כדאינתא ברמ"א⁴⁴) – כן הוא בנוגע לפנימיות התורה, שבזמן גילוי תורת החסידות גופא, הנה מזמן לזמן (כולל בדורות האחרונים) מתרחבת ההפצה יותר ויותר, עד שבימינו מוטל החוב על כל אחד ואחת, להפיץ תורת החסידות באופן של הידור מן ההידור.

(מהתוועדות ש"פ מקץ, שבת חנוכה, ה'תשכ"א. תורת מנחם כרך כט, ע' 287-294)

40) מנחות צט, ב.

41) רמ"א יו"ד סרמ"ו ס"א.

42) שבת כג, א.

43) ראה גם תו"מ ח"כ ע' 177. וש"נ.

תזכורת לקץ הגלות!

לחיות עם רמז ברור לקץ הגאולה!

[...] הטעם שבני־ישראל (השקועים באחכה לו בכל יום שיבוא) מחפשים בכל מצווה ויום־טוב את השייכות עם ביאת המשיח – כיון שבימות המשיח יהיה שלימות הגילוי דאמיתית העניין במצווה ויום־טוב זה...

ועל דרך זה מובן גם בנוגע לפרשה שקוראים בשבת חנוכה: מיד כשיהודי שומע בקריאת התורה את המילה "מקץ" – מתעורר הוא: אהה! זה מרמז על קץ הגלות, וקץ הימים וקץ הימין. קץ הגאולה! לאחר מכן כאשר הוא קורא ושומע את הפטרה – "ראיתי והנה מנורת זהב כולה גו" – הוא שומע מיד שמדובר בנוגע לגאולה העתידה!

(ש"פ מקץ ה'תנש"א – התוועדות תנש"א חלק ב' עמודים 65-66)

לשבור הכותל 'המפסיק' ומשיח יהיה אצלנו!

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר כמה פעמים, שתקופה זו היא הזמן האחרון של הגלות, ו"הנה זה – משיח – עומד אחר כתלנו".

והעניין בזה:

"כתלנו" – קאי על הכותל המפסיק בין ישראל לאביהם שבשמים, שנעשה על־ידי העוונות, כמו שכתוב "עוונותיכם היו מבדילים גו".

וזהו "הנה זה עומד אחר כתלנו" – שמשיח כבר נמצא, אלא שהוא "עומד אחר כתלנו", אחר הכותל שאנו הקמנו (על־ידי העוונות), ועלינו רק לשבור את הכותל המפסיק, ומשיח יהיה אצלנו ("האָבן מיר משיח'ן")! עניין המשיח – התחיל מיד בזמן החורבן, כמאמר הגמרא שכבר בשעת החורבן "נולד מושיען של ישראל". ומאז – הרי כמעט בכל דור ודור ישנו משיח, אלא שהדור לא זכה שמשיח יתגלה.

ונוסף לזה (שמשיח נמצא בכל דור ודור, אלא שהדור לא זכה שיתגלה) – הרי ישנן בפרטיות שנים מסוימות, שעליהם היו "קיצים", וגם בשנים אלו לא זכה הדור שמשיח יתגלה.

וכידוע שהיה הקץ של רש"י שלא זכו שיתגלה בו משיח, וכן הקץ על שנת ת"ח מהזוהר, שגם בו לא זכו שיתגלה משיח.

ועל דרך זה היה המאורע עם שלמה מולכו, שהיה מקובל גדול, ומסר נפשו להתווכח עם ה"אפיפיר" ברומי, ברצונו להביא את הגאולה. אלא שהדור לא זכה לכך, והוא עצמו זכה להישרף על קידוש השם (שבעל ה"בית יוסף" התפלל כל ימיו שיזכה לזה). ונשאר ממנו ספר, וכן "דגל" שתלוי בבית הכנסת (של המהר"ל) בפראג, שזהו חיזוק לעניין הגאולה.

אלא שכל הנ"ל הוא בדורות שלפני זה, אבל עתה עברנו כבר כל עניינים אלו כו', "כלו כל הקיצין", וכפי שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שעתה הצית כבר הקב"ה את חומות הגלות ("השי"ת האָט אָנגעצונדן די גלות ווענט").

על כל אחד לדעת שהדבר תלוי בו. ישנם עדיין "פכים קטנים" שצריכים לבררם, ועל כל אחד לדעת שהכוונה היא אליו – שהוא צריך לברר "פכים קטנים" אלו, ועליו מוטל התפקיד להפיץ את מעיינות תורת החסידות. ופעולות אלו – ישברו את ה"כותל" המפסיק, ונזכה לביאת משיח בגילוי, למטה מעשרה טפחים.

(תורת מנחם – התוועדות 'התש"ד חלק ב' (יא) עמודים 160-161)

חיסרון באמונה או נס שמימי?

סביב נס ההצלה של מבצע 'אנטבה' קמו מבקשי תואנות בטענה כי חסרון אמונה עומד בהצלחת המבצע ואצל מבצעי הפעולה • דברי הרבי וה'שאלות' שהציג, גררו פסקי־דין ודיונים הלכתיים רבי תוכן על ידי גדולי תורה, חלקם הגדול נקבץ בקובץ "המאור" • סיכום מקורות בנושא שכתב הרב סלבטיצקי, אז צעיר לימים, בקובץ הערות התמימים, מוגש בזה • רשימת המשך

רבנים בעקבות הרבי

היה זה 'המאור', ירחונו התורני של הרב מאיר אמסעל (רב דקהל וישיבת המאור, ז"ל) ששימש במה לרבנים שביקשו לחוות דעתם בנושא הצלחת החטופים באנטבה.

הרב אמסעל עצמו פרסם שני מאמרים בנושא (שנה כח חוברת ה' כמ' 17-20). הראשון, תחת הכותרת "חיילי ההגנה שהצילו את השבויים באוגאנדא, אי עשו כהלכה לסכן נפשם ונפש השבויים". בפתיחת הדברים כתב:

"נשאלתי בדבר ההצלה הנפלאה בחודש תמוז הזה, על ידי חיילי מדינת ישראל, שהפתיעו את כל האומות בפלאי גבורתם, במסירות נפשם וגופם להצלת נפשות... עיתונות העולם עסקו בזה כמה שבועות בסיפור נפלאות לאין מספר. והנה פי כל הבאים לבתי מדרשות מלא כמו כן תהילות ההצלה הזו, ורבים בהתעלותם קוראים זה קידוש השם ממש, אולם כרגיל ישנם גם כמה מקטריגים, הדורשים לחומרא, שאסור היה לסכן את החיילים... ואי יש מקום לפקפק בהצלה כזו שיסודה להרוג או ליהרג וכו'".

ומסקנתו:

"סוף דבר אין כל ספק שבעלי הצבא וכל האנשים שמסרו נפשם להציל אחיהם הנתונים בצרת הרג ושמד, בודאי ששכרם גדול ורב ודבר גדול עשו להצלת נפשות יהודים. מיהו, מה שגרוע ביותר שבשירות והודאות על חשבון השלטונות שוכחים לגמרי שיד ה' עשתה זאת, כי ההצלה היתה למעלה מהטבע וקשורה בסכנות נוראות ורק ניסין וגבורות דעבד קודשא־בריך־הוא היו בעזרת ההצלה המיוחדת הזו.

ותיתי לו לכ"ק הגאון האדיר וצ"ת האדמו"ר שליט"א מליובאוויטש שנקט בזה הדרך הנכונה לחיזוק האמונה וד"ק ובין השאר עורר גם כן, שמצווה לפרסם על דבר מצות מזווה שיש בה גם כן הסגולה של שמירה ובטחון, כמו שנאמר בזהר־הקדוש ובשאר ספרים ואצל רוב החטופים היה חסר אצלם בבתיהם השמירה של מצות מזווה, היינו או שלא היה מזווה כשרה על כל פתח ופתח כו' או שלא היתה כלל וכו'. והשמיע עוד דברים נכבדים בקשר לזה, על דבר יסודות האמונה".

מאמר זה גרר תגובה של הרב שניאור זושא ריז בגיליון הבא (שנה כח חוברת וא"ו עמ' 25-26):